

Temes de Pensament i Civilització del Món Contemporani (grup 1) (20171)

Titulació/estudi: Humanitats

Curs: 2011-12

Trimestre: 1r

Nombre de crèdits ECTS: 4

Hores dedicació estudiant: 100

Llengua o llengües de la docència: Català o a petició dels estudiants (Erasmus, etc.) castellà

Professorat: Jordi Ibáñez Fanés

1. Presentació de l'assignatura

Aquesta assignatura està dedicada a temes monogràfics o generals de la cultura, la història de les idees i el pensament del segle XX, amb l'accent posat en els grans debats que defineixen la cultura contemporània, els trets de l'actualitat i les genealogies del present al llarg del segle.

2. Competències a assolir

Competències generals	Competències específiques
1. Capacitat d'anàlisi i de reflexió crítica sobre el món contemporani. 2. Capacitat d'expressar les pròpies idees i articulació de pensaments complexos. 4. Aprenentatge autònom i recerca independent. 5. Motivació i autoexigència en el treball. 6. Independència intel·lectual i imaginació teòrica.	1. Un coneixement adequat de la literatura filosòfica i teòrico-jurídica actual sobre la idea de justícia, i les seves vinculacions amb qüestions generals de les Humanitats, la cultura contemporània i les seves repercussions en la política i la moralitat del món actual. 2. Seleccionar i consultar bibliografia específica de la tradició filosòfica, jurídica i de teoria social. 3. Capacitat de comprendre i comentar un text filosòfic, jurídic, etc. 4. Precisió i bon ús dels termes tècnics i

	filosòfics. 5. Capacitat de relacionar el pensament d'un autor amb els seus antecedents i els seus adversaris o seguidors i corrents posteriors.
--	---

3. Continguts

Les memòries de l'amnèsia: història, temporalitats, monuments, moralitats i identitats al segle XX.

El curs proposa una introducció a les ètiques de la memòria i un recorregut sobre les institucions de la memòria al segle XX. Aquestes institucions seran enteses en un sentit molt ampli: com a textos, com a lleis, com a moviments reivindicatius, com a figures ideològiques, com a formes de moralitat, com a actituds teòriques, com a objectes i espais mnèmics, etc. És a dir, com a tot allò que s'institueix, tant des d'un punt de vista físic com conceptual, per posar èmfasi en la dimensió mnèmica de la història, i sobretot en la moralitat del dol i la memòria. Aquestes institucions cal entendre-les, sobretot a partir de finals dels anys seixanta del segle XX, com una forma de reivindicar el testimoni de les víctimes d'un segle no solament ferotge, sinó sobretot conscient de la tensió entre la seva nova capacitat destructiva i la consciència crítica i la potència informativa que la política, els avenços tecnològics i la difusió del saber han afavorit. Aquestes institucions també són eines polítiques per crear identitats col·lectives i controlar les representacions dels fets històrics més vigents, no només de donar veu a les víctimes i de revisar des de la moral o la justícia el passat. La filosofia, la història, la política, l'art i l'urbanisme (o el pensament sobre ciutats) són camps discursius afectats per la qüestió de la memòria. Però també ho són l'antropologia, la sociologia, o en termes més amplis la teoria social. Les seves implicacions ètiques (¿hi ha un imperatiu moral de recordar?), la diferència amb la historiografia, les polítiques de la memòria, la qüestió dels monuments, la possibilitat d'una memòria col·lectiva espontània i realment civil, les legislacions sobre memòria, les qüestions relacionades amb la memòria de les víctimes de guerres, dictadures o genocidis, els processos de justícia transicional i les formes institucionals de la memòria o de les polítiques públiques de la memòria.

Farem un repàs d'autors, sociòlegs, filòsofs, historiadors, etc. que han escrit i reflexionat sobre la qüestió de la memòria, la història i les ètiques de la rememoració. Des de Nietzsche, Maurice Halbwachs o Walter Benjamin fins a Tzvetan Todorov, Paul Ricoeur o Reyes Mate, o amb escrits d'historiadors reflexionant sobre la qüestió com Jacques Le Goff, Pierre Nora, Santos Juliá o Tony Judt. També treballarem i estudiarem en seminaris casos concrets de representació i controvèrsia al voltant de la memòria.

Temari:

1. Introducció general al curs.
2. La idea de memòria col·lectiva formulada per Maurice Halbwachs. Lectures al voltant dels *Quadres sociaux de la mémoire* (1925)
3. Les tesis de filosofia de la història de Benjamin (1940).
4. Memòria i amnèsia després de 1945.
5. Lectura de *Història natural de la destrucció* de Sebald.
6. La qüestió de l'imperatiu anamnètic. Lectura d'Adorno.
7. La primera onada anamnètica: 1962-1979.
8. La qüestió de la memòria a España 1936-2007.
9. El problema del monuments.
10. Apertures teòriques i polítiques.

4. Avaluació

El curs es planteja amb una avaluació continuada basada en la participació a classe i la presentació de quatre exercicis: dos comentaris de lectura i dos estudis de cas (un relacionat amb un monument o un lloc mnèmic, i un relacionat amb un conflicte i una situació concreta del present en el qual s'hagi plantejat una situació de política o acció de la memòria). Al final, tanmateix, hi haurà un petit examen. L'avaluació continuada representarà el 50% de la nota, i l'examen final el 50% restant. Una prova no val sense l'altra.

5. Bibliografia i recursos didàctics

5.1. Bibliografia bàsica

Paloma AGUILAR, *Políticas de la memoria y memorias de la política*, Alianza, 2009.

Angel BEDMAR (coord.), *Memoria y olvido sobre la guerra civil y la represión franquista*, Lucena, 2003.

Patrick H. HUTTON, *History as an Art of Memory*, University of Vermont, 1993.

Jordi IBÁÑEZ FANÉS, *Antígona y el duelo. Una reflexión moral sobre la memoria histórica*, Tusquets, 2009.

Reyes MATE, *La herencia del olvido*, Errata Naturae, 2008.

Reyer MATE, *Medianoche en la historia. Sobre las tesis de Benjamin*, Trotta, 2007.

Pierre NORA, *Les lieux de la mémoire*, 3 vols., Gallimard, 1997.

Jacques Le GOFF, *Histoire et mémoire*, Gallimard, 1988.

Paul RICOEUR, *La memoria, la historia, el olvido*, Trotta, 2003.

Marta TAFALLA, *Theodor W. Adorno. Una filosofía de la memoria*, Herder, 2003.

Tzvetan TODOROV, *Los abusos de la memoria*, Paidós, 2005.

Santi VILA, *Elogi de la memòria. Records, silencis, oblits i reinencions*, Edicions 3 i 4, 2005.

Edith WYSCHOGROD, *An Ethics of Remembering. History, Heterology and the Nameless Others*.

5.2. Bibliografia complementària

S'anirà proporcionant al llarg del trimestre.

5.3. Recursos didàctics

Una setmana abans del començament de les classes l'estudiant disposarà d'un dossier de fotocòpies a la venda a l'OCE.

6. Metodologia

7. Programació d'activitats

Pla docent:

1. 22/9/2011: Introducció general del curs. Conceptes preliminars. Comentari de la literatura i metodologia de treball al llarg del trimestre.
2. 27/9/2011: Lectura de Halbwachs. La memòria popular i oficial de la I Guerra. La crítica de Marc Bloch. L'evolució de Halbwachs. El final de Halbwachs i Bloch.
3. 29/9/2011: El problema de la propaganda i la construcció d'una opinió pública i una identitat col·lectiva a través dels nous mitjans tecnològics de comunicació. Els anys trenta, la guerra civil espanyola, i les reinvençons del passat a Alemanya, Itàlia i l'Espanya de Franco.
4. 4/10/2011: Lectura de les tesis de filosofia de la història de Benjamin. Problemes i context.
5. 6/10/2011: Lectura de les tesis de Benjamin (continuació).
6. 11/10/2011: Memòria i amnèsia de l'horror. El cas de Primo Levi. El setè milió.
7. 13/10/2011: L'imperatiu de memòria. Els arguments ètic i polítics. Adorno i les discussions posteriors sobre les ètiques anamnètiques.
8. 18/10/2011: Sebald i la *Història natural de la destrucció* (Seminari I)
9. 20/10/2011: Lectures de Sempurn (Seminari II)
10. 25/10/2011: Lectures de Le Goff, Ricoeur, Nora, Todorov sobre les distincions entre memòria i història (Seminari III)
11. 27/10/2011: Posada en comú. Discussió de lectures i comentaris generals o recuperació de qüestions obertes. Fòrum de debat. (Seminari "plenari" IV)
12. 3/11/2011: La primera onada anamnètica: 1962-1979. Del procés d'Eichmann a la sèrie *Holocaust*.
13. 8/11/2011: La qüestió de la memòria a Espanya: 1939-2007. Introducció general.
14. 10/11/2011: La qüestió de la memòria a Espanya: l'herència dels monuments del passat. La qüestió del *regard blessé* i la invenció d'una idea de "patrimoni nacional".
15. 15/11/2011: Els moviments de recuperació de la memòria i els debats dels historiadors.
16. 17/11/2011: Els moviments de recuperació de la memòria i els debats dels historiadors (cont.).
17. 22/11/2011: Legislar la memòria. El cas espanyol entre 1977 i 2007.
18. 24/11/2011: Intervenció de Carlos Gil Andrés, historiador.
19. 3/12/2011: Balanç final. Discussió. Línies obertes de treball.

